

ВОЛОВИК В.М.

ТУРИСТИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

для здобувачів вищої освіти

спеціальності 014 Середня освіта

предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

освітня кваліфікація Бакалавр середньої освіти (Географія)

Вінниця - 2025

Затверджено на засіданні кафедри географії
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(протокол № 12 від 04.06.2025)

Рецензенти:

Денисик Г. І., доктор географічних наук, професор кафедри географії (Вінницький державний педагогічний університет)

Гудзевич А. В., доктор географічних наук, професор кафедри географії (Вінницький державний педагогічний університет)

Воловик В.М.

Туристичне краєзнавство. Методичні рекомендації до виконання лабораторних та практичних занять для здобувачів вищої освіти підготовки бакалавра, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). Вінниця, 2025. 25 с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів ВО всіх форм навчання і покликані допомогти організувати вивчення дисципліни «Туристичне краєзнавство» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, практичних та лабораторних занять, що виконуються здобувачами ВО протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

ВСТУП

Метою викладання обов'язкової навчальної дисципліни «Туристичне краєзнавство» є всебічна підготовка студентів спеціальності «Туризм» для роботи в галузі туризму, формування системи базових знань з основ розвитку туристичної галузі в областях України. Предметом є вивчення областей України, їхніх природних, історико-культурних та соціально-економічних (або інфраструктурних) туристичних ресурсів.

Основними **завданнями** вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Туристичне краєзнавство» є:

- набуття професійних навичок дослідження краєзнавчих туристичних ресурсів;
- ознайомлення з різноманітністю класифікацій туристичних краєзнавчих ресурсів;
- знання основних вимог до організації та проведення власних та групових польових досліджень;
- вміння складати плани заняття гуртків, секцій з туристичного краєзнавства та проводити їх;
- самостійно організовувати туристичні походи з учнями по власно розробленому краєзнавчому маршруті;
- організовувати пошукову роботу в державних та приватних архівах, музеях, релігійних організаціях.

Результати навчання (за освітньо-професійною програмою):

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПР06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

ПР07. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

ПР12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.

ПР13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

ПР18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

ПР19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ М. КИЄВА,
КИЇВСЬКОЇ ТА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному для кожної з областей та м. Київ) і використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей або м. Києві.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2

ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ВОЛИНСЬКОЇ, ЖИТОМИРСЬКОЇ ТА РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 3
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ПОДІЛЛЯ
(ВІННИЦЬКОЇ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 4
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ
УКРАЇНИ (ЧЕРНІГІВСЬКОЇ, ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛ.)
ТА СЛОБОЖАНЩИНИ (ХАРКІВСЬКОЇ, СУМСЬКОЇ ОБЛ.)

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 5
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ
ГАЛИЧИНИ (ЛЬВІВСЬКОЇ, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛ.)
ТА БУКОВИНИ (ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛ.)

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 6
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ
ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ (ОДЕСЬКОЇ ТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 7
ПРИРОДНІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ
(ХЕРСОНСЬКОЇ, КІРОВОГРАДСЬКОЇ, ЗАПОРІЗЬКОЇ
ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (по одному об'єкту з кожної області) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкту

1. Область.
2. Найменування об'єкта.
3. Місцезнаходження об'єкта.
4. Опис об'єкта.
5. Джерело відомостей про об'єкт.
6. Стан об'єкта.
7. Охорона об'єкта.
8. Рекомендації.
9. Дата складання.
10. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Розробити туристичний маршрут в одній із зазначених областей.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (за завданням 1) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 8

ФОРТЕЦІ, ЗАМКИ І МОНАСТИРІ ЯК КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України.
2. Класифікація оборонних споруд. Законодавство України про охорону культурної спадщини
3. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества України
4. Використання замків і фортець у туризмі.

Практичні завдання

Завдання 1. Обрати природний краєзнавчо-туристичний об'єкт (*на вибір студента – по одному об'єкту з фортець, замків та монастирів*) та використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела заповнити паспорт об'єкта.

Паспорт об'єкта

1. Область
2. Найменування об'єкта.
3. Історична подія.
4. Місцезнаходження об'єкта.
5. Опис об'єкта.
6. Джерело відомостей про об'єкт.
7. Стан об'єкта.
8. Охорона об'єкта.
9. Рекомендації.
10. Додатки.
11. Дата складення
12. П. І. Б. та підпис особи яка склала ПО.

Завдання 2. Визначити напрями та перспективи розвитку паломницького та релігійного туризму в Україні як організованого, так і самодіяльного туризму віруючих.

Завдання 3. Створити презентацію для краєзнавчо-туристичного об'єкту (*на вибір студента – по одному об'єкту з фортець, замків та монастирів*) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 9-10

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

План заняття:

Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми та завданнями самостійного вивчення:

1. Пам'ятки дерев'яної і мурованої архітектури регіонів України.
2. Сакральні споруди (церкви, монастирські комплекси) як об'єкти релігійного і паломницького туризму в області.
3. Пам'ятки промислового та інженерного будівництва

Практичні завдання

Завдання 1. Визначити вихідні дані заданого району Вінницької області відповідно до табл. 1.

Таблиця 1

Адміністративні райони Вінницької області

Назва адміністративного району	Населення, тис. мешканців	Площа території, км ²	Густота населення, осіб/км ²

Завдання 2. Визначити історичні краєзнавчі об'єкти вибраних районів (на розсуд студента – 2 райони) Вінницької області відповідно до табл. 1.

Завдання 3. Створити за допомогою геоінформаційних систем (у тому числі за допомогою програмного забезпечення Google Earth) карту районів, вибраних у завданні 2.

Завдання 4. Нанести на карту історико-культурні об'єкти краю (обраних районів) використовуючи типові умовні позначки для туристично-рекреаційних ресурсів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність та теоретико-методологічні засади національного краєзнавства, взаємозв'язок з іншими дисциплінами
2. Об'єкт і предмет туристичного краєзнавства
3. Функції та методи дослідження національного краєзнавства
4. Джерела національного краєзнавства
5. Форми краєзнавства і види організації краєзнавчого руху
6. Індивідуальне тестування.
7. Виконання практичних завдань.

Практичні завдання

Завдання 1. Застосовуючи різні методичні прийоми, які дають можливість класифікувати та відбирати для дослідження і вивчення певної теми, краєзнавчі джерела (*пов'язані з місцем проживання студента, не менше 10 джерел*), обрати та дати характеристику краєзнавчому джерелу, відповідно до табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика краєзнавчого джерела

Назва джерела	Критерій	Опис
	1. За прямими або непрямыми свідченнями встановити:	
	а) чи справжнє джерело;	
	б) місце створення або появи;	
	в) час створення або появи;	
	г) авторство.	
	2. Визначити:	
	а) закономірності появи джерела;	
	б) особливості створення і появи джерела;	
	в) встановити зв'язок з іншими джерелами;	
	г) встановити, які факти, події та явища засвідчує джерело.	

Завдання 2. Використовуючи дані реальної або віртуальної екскурсії заповнити технологічну картку екскурсії (*за місцем проживання студента*).

Технологічна картка екскурсії

1. Місто
2. Назва екскурсії.

3. Основна тема екскурсії.
4. Тривалість та протяжність екскурсії
5. Автор-розробник.
6. Підприємство.
7. Зміст екскурсії.
8. Маршрут екскурсії.
 - 8.1. Основний маршрут.
 - 8.2. Резервний маршрут.
9. Етапи екскурсії (за кількістю етапів).
 - 9.1. Місця зупинки №
 - 9.1.1. Ділянка маршруту.
 - 9.1.2. Об'єкт показу.
 - 9.1.3. Тривалість зупинки (хв.).
 - 9.1.4. Стислий зміст інформації щодо об'єкта показу.
 - 9.1.5. Вказівки щодо організації.
 - 9.1.6. Методичні вказівки.
10. Дата оформлення.
11. П.І.Б. та підпис особи яка оформила технологічну картку екскурсії.

Завдання 3. Створити презентацію екскурсії (завдання 2) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

ТУРИСТИЧНА КАРТОГРАФІЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ТУРИСТИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Зародження і розвиток спеціальної туристичної картографії.
2. Сучасний стан туристичної картографії в Україні.
3. Туристична карта: мета створення, вимоги, що ставляться до туристичної карти.
4. Класифікація туристичних карт.
5. Зміст легенди туристичної карти. Спеціальні умовні позначення та їх використання на туристичній карті.
6. Знакування туристичних маршрутів на місцевості.

Практичні завдання

Завдання 1. Обрати населений пункт (звідки родом студент) та використовуючи туристичні карти і краєзнавчі джерела:

- заповнити топонімічну анкету населеного пункту;
- створити допомогою геоінформаційних систем (у тому числі за допомогою програмного забезпечення Google Earth) карту населеного пункту;
- використовуючи спеціальні умовні позначення нанести на карту об'єкти населеного пункту.

Топонімічна анкета

1. Адреса населеного пункту (місто, селище, село, хутір), міської, селищної, сільської ради, район, область.
2. Пам'ятні історичні місця та їхня локалізація.
3. Топографічні назви населеного пункту, околиць та їхнє походження. Вулиці. Кутки. Майдани.
4. Історія назви. Час виникнення. Походження або зміна назви. Фіксація в документах і на картах.
5. Природні об'єкти. Поля. Пасовища. Урочища. Ліси, бори, гаї, вирубки, просіки. Гори, височини. Болота, торфовища. Річки, озера, ставки. Криниці, джерела.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

МУЗЕЇ ЯК ОБ'ЄКТИ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Музеї – державні та громадські установи, що займаються краєзнавчо-освітньою діяльністю.
2. Роль музеїв у розвитку суспільства.
3. Класифікація музеїв України.
4. Визначні музеї України.

Практичні завдання

Завдання 1. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела охарактеризувати найвідоміші музеї Поділля.

Завдання 2. Обрати музей та використовуючи краєзнавчі джерела та/або матеріали музею заповнити план вивчення краєзнавчого музею Поділля.

План вивчення краєзнавчого музею

1. Назва, час заснування, адреса (область, район, місто, село).
2. Хто стояв біля витоків створення закладу.
3. В якому приміщенні знаходиться?
4. Кількість одиниць зберігання, назвати колекції та раритетні експонати.
5. Структура експозиції: про що розповідають зали.
6. Види діяльності музею: лекції, клуби, диспут-клуби, виставки, конференції, видавнича діяльність тощо.
7. Відвідування музею (кількість екскурсантів та їх склад).
8. Додатки.
9. Дата складення.
10. П.І.Б. та підпис особи яка склала паспорт.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

КУРОРТНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Природні умови формування бальнеологічних ресурсів України.
2. Історія вивчення та використання мінеральних вод і лікувальних грязей в оздоровчих цілях.
3. Класифікація курортів України.
4. Географія населених пунктів України, віднесених до курортних.

Практичні завдання

Завдання 1. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела заповніть таблицю «Родовища лікувальних грязей в Україні»

Таблиця 1

Родовища лікувальних грязей в Україні

Родовище	Місце знаходження	Тип лікувальних грязей	Розвідані запаси, тис. м ³	Використання

Завдання 2. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела дати характеристику головним курортам Причорноморсько-Приазовської курортної зони. Створити презентацію (для одного з кліматичних курортів) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

Завдання 3. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела дати характеристику кліматичних курортів Карпатського туристичного регіону. Створити презентацію (для одного з кліматичних курортів) з використанням мультимедійного візуального супроводу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

СПЕЛЕОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

План заняття:

Розгорнуте обговорення у формі бесіди основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Печери як об'єкт краєзнавства. Історія вивчення печер України.
2. Печери України як пам'ятки природи.
3. Використання карстових печер для спелеотуризму, спелеотерапії та інших цілей.

Практичні завдання

Завдання 1. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела занести до таблиці 1 дані про найбільші та найглибші печери України: Оптимістична, Озерна, Попелюшка, Кришталева, Млинки, Вертеба, Буковинка, Угринь, Атлантида.

Таблиця 1

Найглибші та найбільші печери України

№ з/п	Назва печери	Карстова область	Місце знаходження	Довжина, м	Глибина, м	Площа, тис. м ²	Об'єм, тис. м ³

Завдання 2. Використовуючи туристичну карту та краєзнавчі джерела визначити основні райони розвитку спелеологічного туризму та проведення спелеопоходів.

Визначити, в яких районах переважають печери:

- горизонтального типу 1-2Б категорії труднощі;
- вертикальні печери 1-2Б категорій труднощі;
- комбіновані печери 3А-4Б категорій труднощі.

Завдання 3. Дати характеристику спелеотерапії, як методу оздоровлення та лікування цілого ряду захворювань, одного з стародавніх і широко розповсюджених у світі та Україні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ТА СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КИЇВСЬКОЇ ТА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

План заняття:

Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми та завданнями для самостійного вивчення:

1. Вивчення методичної краєзнавчої літератури і проведення бесід з краєзнавцями-практиками.
2. Знайомство з методикою краєзнавчої роботи (пошуковою, збиральною, гуртковою, масово-освітньою тощо).
3. Виявлення та вивчення місцевої краєзнавчої літератури, матеріалів місцевих краєзнавчих музеїв тощо.
4. Збір та використання інтерв'ю, спогадів, розповідей учасників та свідків подій, явищ.
5. Вивчення витоків історії краю.

Практичні завдання

Завдання 1. Обрати населений пункт (*на вибір однієї з областей у заголовку*) та використовуючи туристичну карту і краєзнавчі джерела заповнити краєзнавчу анкету про населений пункт. Створити мультимедійну презентацію.

Краєзнавча анкета про населений пункт та населення

1. Адреса: село сільської (міської) ради, район, область.
2. Кількість мешканців.
3. Кількість будинків.
4. Давні назви населеного пункту. Коли і чому змінювалися?
5. Географічна характеристика і координати.
6. Перша письмова згадка (посилання на джерело).
7. Легенди і перекази про походження назви.
8. Відомості про навчальні заклади, установи і підприємства, заклади культури, церкви, пам'ятки історії та культури.
9. Відомості про музейні заклади (час заснування, характеристика фондів та експозиції).
10. Відомості про відомих людей минулого.
11. Цікаві сучасні особи.
12. Окремі історичні події, важливі для села і мешканців.
13. Відомості про репресованих окупаційними і тоталітарними режимами.
14. Відомості про жителів, що загинули під час Другої світової війни.
15. Які свята і обряди найбільш характерні?
16. Які географічні об'єкти є навколо (річки, озера, гори, долини)?
17. Чи згадується село в художній літературі та образотворчому мистецтві?
18. Інші відомості, документи, фотографії, ілюстрації, карти тощо.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ТА СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОДІЛЛЯ (ВІННИЦЬКОЇ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)

План заняття:

Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми та завданнями для самостійного вивчення:

1. Вивчення методичної краєзнавчої літератури і проведення бесід з краєзнавцями-практиками.
2. Знайомство з методикою краєзнавчої роботи (пошуковою, збиральною, гуртковою, масово-освітньою тощо).
3. Виявлення та вивчення місцевої краєзнавчої літератури, матеріалів місцевих краєзнавчих музеїв тощо.
4. Збір та використання інтерв'ю, спогадів, розповідей учасників та свідків подій, явищ.
5. Вивчення витоків історії краю.

Практичні завдання

Завдання 1. Обрати населений пункт (*на вибір однієї з областей у заголовку*) та використовуючи туристичну карту і краєзнавчі джерела заповнити краєзнавчу анкету про населений пункт. Створити мультимедійну презентацію.

Краєзнавча анкета про населений пункт та населення

1. Адреса: село сільської (міської) ради, район, область.
2. Кількість мешканців.
3. Кількість будинків.
4. Давні назви населеного пункту. Коли і чому змінювалися?
5. Географічна характеристика і координати.
6. Перша письмова згадка (посилання на джерело).
7. Легенди і перекази про походження назви.
8. Відомості про навчальні заклади, установи і підприємства, заклади культури, церкви, пам'ятки історії та культури.
9. Відомості про музейні заклади (час заснування, характеристика фондів та експозиції).
10. Відомості про відомих людей минулого.
11. Цікаві сучасні особи.
12. Окремі історичні події, важливі для села і мешканців.
13. Відомості про репресованих.
14. Відомості про жителів, що загинули під час Другої світової війни.
15. Які свята і обряди найбільш характерні?
16. Які географічні об'єкти є навколо (річки, озера, гори, долини)?
17. Чи згадується село в художній літературі та образотворчому мистецтві?
18. Інші відомості, документи, фотографії, ілюстрації, карти тощо.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ТА СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (ЧЕРНІГІВСЬКОЇ, ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛ.) ТА СЛОБОЖАНЩИНИ (ХАРКІВСЬКОЇ, СУМСЬКОЇ ОБЛ.)

План заняття:

Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми та завданнями для самостійного вивчення:

1. Вивчення методичної краєзнавчої літератури і проведення бесід з краєзнавцями-практиками.
2. Знайомство з методикою краєзнавчої роботи (пошуковою, збиральною, гуртковою, масово-освітньою тощо).
3. Виявлення та вивчення місцевої краєзнавчої літератури, матеріалів місцевих краєзнавчих музеїв тощо.
4. Збір та використання інтерв'ю, спогадів, розповідей учасників та свідків подій, явищ.
5. Вивчення витоків історії краю.

Практичні завдання

Завдання 1. Обрати населений пункт (*на вибір однієї з областей у заголовку*) та використовуючи туристичну карту і краєзнавчі джерела заповнити краєзнавчу анкету про населений пункт. Створити мультимедійну презентацію.

Краєзнавча анкета про населений пункт та населення

1. Адреса: село сільської (міської) ради, район, область.
2. Кількість мешканців.
3. Кількість будинків.
4. Давні назви населеного пункту. Коли і чому змінювалися?
5. Географічна характеристика і координати.
6. Перша письмова згадка (посилання на джерело).
7. Легенди і перекази про походження назви.
8. Відомості про навчальні заклади, установи і підприємства, заклади культури, церкви, пам'ятки історії та культури.
9. Відомості про музейні заклади (час заснування, характеристика фондів та експозиції).
10. Відомості про відомих людей минулого.
11. Цікаві сучасні особи.
12. Окремі історичні події, важливі для села і мешканців.
13. Відомості про репресованих.
14. Відомості про жителів, що загинули під час Другої світової війни.
15. Які свята і обряди найбільш характерні?
16. Які географічні об'єкти є навколо (річки, озера, гори, долини)?
17. Чи згадується село в художній літературі та образотворчому мистецтві?
18. Інші відомості, документи, фотографії, ілюстрації, карти тощо.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність, теоретико-методологічні засади туристичного краєзнавства, взаємозв'язок з іншими дисциплінами.
2. Об'єкт і предмет вивчення туристичного краєзнавства.
3. Основні завдання туристичного краєзнавства на сучасному етапі розвитку.
4. Історія становлення туристичного краєзнавства як науки.
5. Фундатори національного краєзнавства та етапи його становлення.
6. Розвиток краєзнавства в Українській РСР у 1920 – 1940-х та повоєнних роках ХХ ст.
7. Утворення та діяльність Всеукраїнської спілки краєзнавців.
8. Основні завдання національного краєзнавства на сучасному етапі розвитку.
9. Функції туристичного краєзнавства.
10. Методи дослідження туристично-краєзнавчої діяльності.
11. Форми краєзнавства і види організації краєзнавчого руху.
12. Джерела туристичного краєзнавства.
13. Зародження, розвиток і сучасний стан туристичної картографії в Україні.
14. Позначення туристичних маршрутів на картах і місцевості.
15. Потенціал природних краєзнавчо-туристичних ресурсів України.
16. Історія заповідної справи в Україні та поняття про державний природно-заповідний фонд.
17. Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду України.
18. Природні умови формування бальнеологічних ресурсів України.
19. Історія вивчення та використання мінеральних вод і мінеральних грязей в оздоровчих цілях.
20. Класифікація курортів України.
21. Географія населених пунктів України, віднесених до курортних.
22. Курортні ресурси Закарпатської області.
23. Печери як об'єкт краєзнавства.
24. Історія вивчення печер України.
25. Печери як пам'ятки природи.
26. Використання карстових печер для спелеотуризму, спелеотерапії та інших цілей.
27. Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України.
28. Класифікація оборонних споруд. Давньоруські укріплені городи.
29. Міста-фортеці. Замки.
30. Оборонні монастирі. Церкви, костели, синагоги.
31. Військові укріплення, сторожові вежі, оборонні дзвіниці.
32. Законодавство України про охорону культурної спадщини.
33. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества.
34. Музеї – державні і громадські установи, що займаються краєзнавчо-освітньою діяльністю.
35. Музеї як своєрідні акумулятори й хранителі широкого кола пам'яток місцевої історії та культури, важливі науково-дослідні та культурно-

освітні туристичні центри.

36. Роль музеїв у розвитку суспільства.
37. Класифікація музеїв України.
38. Історичні та краєзнавчі музеї.
39. Художні та літературні музеї.
40. Музеї Півдня України
41. Перші лікувальні заклади на базі джерел мінеральних вод в Україні: історія становлення та розвитку
42. Проблеми використання печер для цілей туризму в Україні
43. Меморіальні музеї України
44. Провідні краєзнавчі музеї України
45. Визначні археологічні музеї України
46. Музеї природничо-історичного профілю в Україні

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Теми видаються Здобувачам, у залежності від того, з якого населеного пункту, району або області, звідки вони родом.

1. Специфіка та унікальність туристичних ресурсів Закарпатської області
2. Характеристика туристичних ресурсів Волинської області
3. Розвиток релігійного туризму у Тернопільській області
4. Розвиток дитячого туризму в Карпатському регіоні
5. Характеристика туристичного потенціалу Івано-Франківської області
6. Характеристика туристичних ресурсів Дніпропетровської області
7. Характеристика об'єктів сакральної архітектури як складової туристичних ресурсів Київської області
8. Характеристика туристичного потенціалу Одеської області
9. Найвідоміші курорти та курортні місцевості України
10. Історичні аспекти становлення природоохоронної справи в Україні
11. Правові та законодавчі документи природоохоронного значення в Україні
12. Туризм і охорона навколишнього природного середовища України
13. Вплив природних умов на розвиток рекреації та туристичної галузі України
14. Рекреаційна привабливість Миколаївської області
15. Розвиток екологічного туризму в Житомирській області
16. Спортивно-туристична рекреація Карпат.
17. Гастрономічні туристичні маршрути в Україні
18. Характеристика туристичних ресурсів Кіровоградської області
19. Характеристика туристичних потенціалу Чернівецької області
20. Характеристика туристичних ресурсів Харківської області
21. Характеристика туристичних потенціалу Сумської області
22. Характеристика туристичних ресурсів Чернігівської області
23. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційно-туристської діяльності на Буковині
24. Характеристика туристичного потенціалу Волині

25. Характеристика туристичних ресурсів Поділля
26. Найвідоміші курорти та курортні місцевості Одеської області
27. Історія становлення й розвитку краєзнавства в Україні

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Демідієнко О. Я., Іонова О. М., Кузнецова В. І. Основи краєзнавства. К., 2017. 321 с.
2. Доценко А. І. Туристичне краєзнавство : навч. посібн. К.: Університет «Україна», 2022. 128 с.
3. Жванко Л. М. Краєзнавство: Конспект лекцій Х.: ХНАМГ, 2010. 163 с.
4. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень : курс лекцій. Ч. 2 / Голубко В. Є., Середяк А. В., Генєга Р. Я.; МОНМС України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2011. 305 с.
5. Костриця М. Ю. Українське географічне краєзнавство: історія, методологія, постаті, практика. Житомир: Косенко, 2006. 444 с.
6. Кузьма-Качур М. І., Горват М. В. Основи краєзнавства: навч. посібн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с.
7. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 276 с.
8. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей : навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 247 с.
9. Петраківський П. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. Львів, 2006. 576 с.
10. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів. Харків: ХНАГХ, 2009. 312 с.
11. Петраківський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 575 с.
12. Поколюдна М. М., Божко Л. Д. Туристське краєзнавство: навчальний посібник. Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 310 с.
13. Рутинський М. Й. Замковий туризм в Україні. К.: Центр учбової літератури, 2012. 432 с.
14. Уварова Г. Ш., Мелько Л. Ф. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «Крок», 2022. 410 с.
15. Чернов О. Б. Особливості туристсько-краєзнавчої діяльності в рекреаційному регіоні: монографія / Б. О. Чернов, Б. П. Пангелов, К. В. Ковальська. Переяслав-Хмельницький, 2013. 247 с.

Додаткова

16. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2001. 395 с.
17. Грінченко Г. Г. Методичні рекомендації з організації дослідження усної історії. Харків, 2007. 28 с.
18. Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії. К.: Просвіта 2006. 293 с.
19. Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи: наук. збірник. К.:

Академія, 2003. 232 с.

20. Тронько П. Т. Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень: досвід, проблеми, перспективи. К.: Ін-т історії України НАН України, 2001. 49 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Відлуння віків. Український пам'яткоохоронний портал URL: <http://www.pamjatky.org.ua>
2. Електронна бібліотека «Культура України» URL: <http://www.elib.nplu.org>
3. Замки та храми України URL: <http://www.castles.com.ua>
4. Інститут історії України НАН України URL: <http://www.history.org.ua/>
5. Музейний простір України URL: <http://www.prostir.museum>
6. Національна спілка краєзнавців України URL: <http://nsku.org.ua/>